

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Saksbehandler: IAL og RAF
Vår ref.: 09/2784
Dato: 30.04.2009

Høring - Forslag om nye lovbestemmelser i lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (midlertidig undersøkelsesutvalg)

Helsedirektoratet ser behovet for en gjennomgang av hendelsesforløp hvor psykisk ustabile personer har begått handlinger som har medført at liv er gått tapt. Det er etter vårt syn behov for å se på muligheter for systemendringer slik at slike tragiske hendelser i større grad kan unngås i fremtiden. Direktoratet stiller seg derfor som utgangspunkt positivt til bakgrunnen og forutsetningene for forslaget i høringsnotatet. Imidlertid har direktoratet noen kommentarer til de foreslåtte bestemmelser. Før disse forholdene omtales, vil vi imidlertid kommentere den svært korte høringsfristen.

1. Høringsfristen

Det må etter direktoratets vurdering legges til grunn at vi her befinner oss i et område hvor rettssikkerhetshensyn står sentralt. Høringsnotatet legger opp til et stort inngrep i enkeltindividers rettssfære – sett hen til utgangspunktet om at enhver har krav på taushet omkring opplysninger som finnes på bakgrunn av blant annet kontakt med helsevesen, NAV, barnevernet m.fl. De har alle hatt kontakt med blant annet helsevesenet med et utgangspunkt om at alle opplysninger som ble videreformidlet skulle være underlagt lovbestemt taushetsplikt. Det herværende lovforslaget innebærer at man går tilbake på dette.

Dette innebærer etter direktoratets vurdering så vidt store inngrep i enkeltindividers rettssfære, at det burde vært gitt en noe lengre høringsfrist.

2. Plasseringen av bestemmelsene i lov

Det legges i høringsnotatet opp til omfattende unntak fra taushetsplikten, herunder en forklaringsplikt og opplysningsplikt til utvalget for "enhver" som innehar "opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid". På side 6 i høringsnotatet fremgår det at "Kilder kan være kommunehelsetjenesten, spesialisthelsetjenesten (for eksempel distriktpsykiatriske sentra, akuttavdelinger innen psykisk helsevern, tjenester innen rusbehandling m.v.) tilsynsmyndigheter, politi, kommunale tjenester, NAV barnevern, familievernkontorer, kriminalomsorg og andre instanser/aktører."

Helsedirektoratet • Divisjon psykisk helse og rus

Avd. psykisk helse

Ingunn Alvik, tlf.: 24 16 38 40

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Før det sies noe om selve reguleringen av dette, vil direktoratet først stille spørsmål ved hvorvidt det er hensiktsmessig å plassere så vidt omfattende unntak fra taushetsplikten for en rekke yrkesgrupper i lov om psykisk helsevern. Det gjøres for det første oppmerksom at lovens virkeområde i henhold til §§ 1-1 a og 1-2 i hovedsak er "spesialisthelsetjenestens undersøkelse og behandling av mennesker på grunn av psykisk lidelse, samt den pleie og omsorg dette krever".

Videre vil direktoratet påpeke at vi ofte får tilbakemeldinger fra brukerorganisasjoner som mener det fører til stigmatisering av mennesker med psykiske lidelser å ha et eget regelverk som kun gjelder dem. Dette videreføres i herværende lovforslag ved at man tar hele lovforslaget inn i lov om psykisk helsevern.

Ett alternativ kunne enten være å ta inn egne bestemmelser i de lover som er aktuelle for det respektive området. Dette ville blant annet føre til at aktuelle unntak fra taushetsplikten ble bedre samlet i det regelverket som gjelder for de ulike yrkesgrupper. Et annet alternativ ville være å gi en egen lov, selv om dette ikke ville føre til mindre stigmatisering av mennesker med psykiske lidelser som sådan.

3. Bestemmelser om unntak fra taushetsplikten

Videre vil direktoratet stille spørsmålstegn ved omfanget av unntaket fra taushetsplikten som her er foreslått. Direktoratet er som nevnt i utgangspunktet positiv til selve bakgrunnen for lovforslaget, nemlig at man vil iverksette tiltak for å vurdere hva som kan gjøres for å forhindre at psykisk ustabile mennesker tar liv. Vi ser videre at de unntak fra taushetsplikten som er foreslått, ikke er omfattende når det gjelder antall mennesker.

Imidlertid vil vi påpeke at disse bestemmelsene er svært omfattende og inngripende i forhold til den enkelte. Det dreier seg om mennesker som på grunn av sin lidelse har begått alvorlige handlinger. Videre må man ta i betraktning at disse personene har gitt svært sensitive opplysninger om seg selv til andre under forutsetning av at opplysningene ikke skulle bringes videre på grunn av lovbestemt taushetsplikt.

Disse menneskene har også som utgangspunkt krav på ivaretagelse av sine rettigheter, og unntak fra dette utgangspunktet krever grundig gjennomgang og vurderinger. Vi ser at det er nettopp legalitetsprinsippet som har nødvendiggjort lovregulering av utvalgets tilgang til taushetsbelagte opplysninger. Likevel etterlyser direktoratet en mer presis avklaring av en del spørsmål:

- Hvem skal ha tilgang til opplysningene? Hvordan skal det sikres at kun disse personene faktisk har tilgang til opplysningene? Hvordan skal det loggføres hvem som har hatt tilgang til hvilke opplysninger?
- Det er ikke i lovforslaget nærmere avklart hvem som skal være medlem av utvalget. Det fremgår heller ikke av høringsnotatet hvor mange personer det er tale om. Etter direktoratets vurdering bør det fremgå at det er snakk om en svært begrenset personkrets – det bør tas inn begrensninger av hvor mange personer som kan gis tilgang til de sensitive opplysningene.

Øverst på side 7 fremgår det videre at utvalget skal føre liste over de personer som mottar opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med utvalgets arbeid. Hva slags liste har man tenkt på og hvor reguleres dette? Dette punktet er etter vår vurdering så viktig at det burde vært direkte inntatt i lovteksten.

Slik direktoratet forstår lovforslaget, legges det videre i §§ 6-2a og 6-3 a opp til at det er utvalget selv som skal vurdere hvilke taushetsbelagte opplysninger som er relevante og nødvendige for deres arbeid. Hvordan skal utvalget selv kunne vurdere hvilke taushetsbelagte opplysninger som er relevante og nødvendige for dem når de ikke selv har kjennskap til opplysningene? Her snur man på det som ellers gjelder innenfor helseretten: Det gjennomgående utgangspunkt for øvrig er at helsepersonellet etter å ha fått vite formålet med utlevering av opplysninger, skal gjennomgå opplysningene og kun utlevere det som helsepersonellet selv anser nødvendig og relevant for ivaretagelse av formålet. Lovforslaget legger nærmest opp til en ubegrenset tilgang til svært sensitive taushetsbelagte opplysninger. Direktoratet er av den oppfatning at utvalget bare skal kunne få tilgang til den spesifikke informasjonen de har trenger for å utføre de konkret angitte oppgaver som utvalget har ansvaret for.

Etter direktoratets vurdering bør det foretas presiseringer og innskrenkninger av de foreslåtte bestemmelser om tilgang til taushetsbelagte opplysninger.

Vennlig hilsen

Ellinor F. Major e.f.
divisjonsdirektør

Anne-Grete Kvanvig
fung.avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk